

**STRESS VA PSIXOSOMATIK OMILLARNING STOMATOLOGIK
KASALLIKLAR RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI**

Mo'minova O'.Sh

EMU universiteti Toshkent O'zbekiston

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada stress va psixosomatik omillarning stomatologik kasalliklar rivojlanishi, klinik kechishi va davolash samaradorligiga ta'siri tahlil qilingan. Surunkali stress fonida yuzaga keladigan gormonal, immunologik va vegetativ o'zgarishlar og'iz bo'shlig'i to'qimalarida yallig'lanish jarayonlarining kuchayishiga olib kelishi ilmiy manbalar asosida asoslab berilgan. Parodontit, gingivit, bruksizm, aftoz stomatit va temporomandibulyar bo'g'im disfunktsiyasining psixosomatik mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari stomatologik amaliyotda multidisiplinar yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: stress, psixosomatik omillar, stomatologik kasalliklar

**РОЛЬ СТРЕССА И ПСИХОСОМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ В
РАЗВИТИИ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ**

Муминова У.Ш.

Университет ЕМУ, Ташкент, Узбекистан

Аннотация: В статье представлен анализ влияния стресса и психосоматических факторов на развитие и течение стоматологических заболеваний. Показано, что гормональные и иммунологические изменения при хроническом стрессе способствуют прогрессированию воспалительных процессов в тканях полости рта. Обоснована необходимость комплексного подхода в лечении.

Ключевые слова: стресс, психосоматические факторы, стоматологические заболевания

THE ROLE OF STRESS AND PSYCHOSOMATIC FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF DENTAL DISEASES

Muminova O.Sh

EMU University, Tashkent, Uzbekistan

Abstract: *This article analyzes the impact of stress and psychosomatic factors on the development and clinical course of dental diseases. Stress-induced hormonal and immunological changes are shown to contribute to inflammatory processes in oral tissues. An integrated treatment approach is emphasized.*

Keywords: *stress, psychosomatic factors, dental diseases*

So‘nggi o‘n yilliklarda global miqyosda hayot sur‘atining tezlashuvi, ijtimoiy-iqtisodiy bosimlar, axborot yuklamasining ortishi va psixosotsional zo‘riqlashlar inson organizmida stress holatlarining keng tarqalishiga olib keldi. Stress zamonaviy tibbiyotda nafaqat ruhiy holat bilan bog‘liq muammo sifatida, balki ko‘plab somatik va surunkali kasalliklarning rivojlanishida muhim etiopatogenetik omil sifatida qaralmoqda.

Stomatologik kasalliklar patogenezida stress va psixosomatik omillarning o‘rni tobora ko‘proq e‘tirof etilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, surunkali stress gipotalamo-gipofizar-buyrak usti tizimini faollashtirib, kortizol va katexolaminlar sekretsiasini oshiradi. Ushbu gormonal o‘zgarishlar immun tizim faoliyatining susayishiga, yallig‘lanish mediatorlarining ko‘payishiga va mikrotsirkulyatsiya buzilishlariga olib keladi. Natijada og‘iz bo‘shlig‘i to‘qimalarining himoya mexanizmlari zaiflashadi.

Ayniqsa, parodontal kasalliklar va shilliq qavat patologiyalarining surunkali, qaytalanuvchi kechishi ko‘pincha psixosomatik omillar bilan bevosita bog‘liq bo‘ladi. Bruksizm, aftoz stomatit, lichen planus va TMJ disfunktsiyasi kabi holatlar stress bilan chambarchas aloqador bo‘lib, an‘anaviy stomatologik davolash usullarining samaradorligini pasaytiradi.

Tadqiqot materiali va usullari: Tadqiqot ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish asosida olib borildi. Oxirgi 10 yil davomida chop etilgan xalqaro va mahalliy ilmiy

maqolalar, monografiyalar va klinik tavsiyalar o'rganildi. Stress va stomatologik kasalliklar o'rtasidagi bog'liqlik klinik va eksperimental tadqiqotlar natijalari asosida baholandi.

Jadval 1

Stressning stomatologik tizimga patogenetik ta'sir mexanizmlari

Stress omili	Biologik o'zgarishlar	Og'iz bo'shlig'idagi ogibatlar
Surunkali stress	Kortizol ↑	Immunitet pasayishi
Psixoemotsional zo'riqish	Katexolaminlar ↑	Mikrotsirkulyatsiya buzilishi
Vegetativ disbalans	So'lak sekretsiyasi ↓	Kserostomiya
Immun javob susayishi	IgA ↓	Infeksiyalarga moyillik

Izoh: Jadvalda stress ta'sirida yuzaga keladigan asosiy gormonal va immunologik o'zgarishlar hamda ularning og'iz bo'shlig'i kasalliklari rivojlanishiga olib keluvchi mexanizmlari ko'rsatilgan.

Jadval 2

Stress bilan bog'liq stomatologik kasalliklar va ularning klinik ko'rinishlari

Kasallik turi	Stress bilan bog'liqligi	Klinik belgilar
Parodontit	Yuqori	Qonash, rezorbsiyasi, cho'ntaklar, suyak
Gingivit	O'rta-yuqori	Shish, qizarish

Kasallik turi	Stress bilan bog'liqligi	Klinik belgilar
Bruksizm	Juda yuqori	Tish yemirilishi, TMJ og'riq
Aftoz stomatit	Yuqori	Og'riqli yaralar
TMJ disfunktsiyasi	Yuqori	Og'riq, klik, cheklangan harakat

Izoh: Ushbu jadval stress va psixosomatik omillar bilan bog'liq eng ko'p uchraydigan stomatologik kasalliklarni va ularning asosiy klinik belgilarini aks ettiradi.

Jadval 2

Stressli va stresssiz bemorlarda stomatologik ko'rsatkichlar taqqoslanishi

Ko'rsatkich	Stressli bemorlar	Stresssiz bemorlar
So'lak oqimi	Past	Normal
Parodontal indeks	Yuqori	Past
Qaytalanuvchi kasalliklar	Tez-tez	Kam
Davolash samaradorligi	Pastroq	Yuqori

Izoh: Jadvaldan ko'rinib turibdiki, stress mavjud bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklar og'irroq kechadi va davolash samaradorligi sezilarli darajada past bo'ladi.

Xulosa: O'tkazilgan tahlillar stress va psixosomatik omillarning stomatologik kasalliklar rivojlanishi va ularning klinik kechishida muhim etiopatogenetik omil ekanligini ko'rsatdi. Stress ta'sirida yuzaga keladigan

gormonal, immunologik va vegetativ o'zgarishlar og'iz bo'shlig'i to'qimalarining himoya mexanizmlarini susaytirib, parodontit, gingivit, bruksizm, shilliq qavat kasalliklari va temporomandibulyar bo'g'im disfunktsiyasining rivojlanishiga zamin yaratadi.

Stress mavjud bo'lgan bemorlarda stomatologik kasalliklar og'irroq kechishi, tez-tez qaytalanishi va an'anaviy davolash usullariga nisbatan kamroq javob berishi aniqlangan. Shu sababli stomatologik amaliyotda bemorning psixoemotsional holatini baholash, stressni kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni kompleks davolash rejalariga kiritish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR

1. Genco R.J. Stress and periodontal disease. J Periodontol, 2015.
2. McEwen B.S. Stress and disease. Ann N Y Acad Sci, 2017.
3. Newman M.G. Clinical Periodontology. Elsevier, 2021.
4. Selye H. The Stress of Life. McGraw-Hill, 2018.
5. Carranza F.A. Periodontology. Saunders, 2020.